

Ο «φιλελληνικός» και «πατριωτικός» ρόλος του Πατριαρχείου, μετά την Επανάσταση του 1821 και την Απελευθέρωση - Η κατάπυστη επιστολή του πατριάρχη Αγαθάγγελου προς τους Έλληνες το 1828 και η απάντηση του Ιωάννη Καποδίστρια

✘ Ο βασισμένος στην εξουσία, που κληρονόμησε από τον σουλτάνο σαν ανταπόδοση, ρόλος του Πατριαρχείου συνεχίστηκε και μετά την Απελευθέρωση και συνεχίζεται έως και σήμερα. Έτσι υπερασπιζόμενο τα κεκτημένα του το Πατριαρχείο, τάχθηκε εναντίον της Επανάστασης του 1821, αφόρισε τους επαναστάτες και συνέχισε να προπαγανδίζει την επαναφορά των Ελλήνων στο σουλτανικό ζυγό ακόμη και μετά την απελευθέρωσή μας και τη δημιουργία του Ελληνικού Κράτους. Πρωταγωνίστησε επίσης στην εγκαθίδρυση της παράλληλης θεοκρατικής εξουσίας στο νέο Κράτος, η οποία έκτοτε αποτελεί τον σπουδαιότερο ανασταλτικό παράγοντα προόδου. Οι εξουσιαστικές του επιδιώξεις είναι σύμφυτες με το Χριστιανισμό, ένα απόλυτα διεθνιστικό οικοδόμημα.

Στο άρθρο αυτό θα παρουσιασθεί ένα σκοπίμως αποσιωπούμενο από την επίσημη ελληνική Ιστορία επεισόδιο με πρωταγωνιστές τον πατριάρχη Αγαθάγγελο και τον πρώτο κυβερνήτη της Ελλάδας, Ιωάννη Καποδίστρια, όπου καθίσταται έκδηλος ο αντεθνικός ρόλος κι ο αμείωτος φιλοτουρκισμός του Πατριαρχείου ακόμη και μετά τη λήξη του Αγώνα της Ανεξαρτησίας και τη δημιουργία του μικρού ελεύθερου Ελληνικού Κράτους.

Ο πατριάρχης Αγαθάγγελος Α΄ ο από Χαλκηδόνος, έστειλε τον Φεβρουάριο του 1828 στην Ελλάδα τους μητροπολίτες Νίκαιας, Χαλκηδόνας, Λάρισας και

Ιωαννίνων, με σκοπό να συστήσουν στους κατοίκους της Πελοποννήσου και των νησιών του Αιγαίου Πελάγους -στους μπαρουτοκαπνισμένους και ματωμένους αγωνιστές, που με τόσες θυσίες κέρδισαν την ελευθερία τους- να δηλώσουν υποταγή στο σουλτάνο και να επανέλθουν στον οθωμανικό ζυγό! Οι μητροπολίτες είχαν μαζί τους και γράμμα του πατριάρχη, που όχι μόνο συμβούλευε την υποταγή, αλλά υποσχόταν, πως ο «πολυχρονεμένος» σουλτάνος θα έδινε αμνηστία σε όσους υποτάσσονταν.

Το κείμενο της κατάπτυστης επιστολής που δημοσιεύθηκε το 1852, από την εφημερίδα «Σφαίρα», έχει ως εξής:

(σ.σ.: Υπήρχε η πρόθεση να τονιστούν τα πιο «αξιοπρόσεκτα» της επιστολής, αλλά κάτι τέτοιο κατέστη αδύνατον, καθώς θα έπρεπε να τονιστεί σχεδόν...όλο το κείμενο!)

Επιστολή του Πατριάρχου και της Ιεράς Συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως προς τους Έλληνας, από 20 Φεβρουαρίου 1828.

Ενδοξότατοι άρχοντες, ευσεβέστατοι κληρικοί, πρόκριτοι και λοιποί πάντες χριστιανοί οι κατοικούντες την Πελοπόννησον και το Αιγαίον πέλαγος, παντός βαθμού και πάσης τάξεως, εις την καρδίαν των οποίων δεν εσβέσθη ο σπινθήρ της αγίας ημών πίστεως καθώς και η σωτηριώδης γνώσις των συμφερόντων σας, χάρις είη πάσιν υμίν και ειρήνη και έλεος παρά Θεού Κυρίου Παντοκράτορος.

Πολλοί από υμάς ενόμισαν βέβαια, βλέποντας την μέχρι τούδε σιωπήν της Εκκλησίας, ότι αύτη είχεν εγκαταλείψει ολοτελώς την φροντίδα περί της σωτηρίας της Πελοποννήσου και των λοιπών τόπων, και ότι εξ αιτίας της αδιαφορίας σας εις το ν' ακούσετε τα πρώτας αυτής συμβουλάς, αφ' ου εξέδωκε τους αφορισμούς αυτής, έμεινεν αδιάφορος εις τα δυστυχήματά σας, χωρίς να ζητήσει κανένα μέσον του να δώσει τέλος εις αυτά και ούτω να σας εξαγάγη από τα δεινά τα οποία σας επαπειλούν.

Αν αυτός ήναι ο συλλογισμός σας, εξέλθετε από την απάτην. Καθώς όλοι οι αδελφοί σας οι διεσπαρμένοι εις όλην την κραταιάν αυτοκρατορίαν, η Εκκλησία,

αύτη η κοινή Μητέρα, ησθάνετο λύπην βαθείαν στοχαζομένη τα αγαθά τα οποία απώλεσαν εκείνοι από τους κατοίκους, όσους η αποστασία είχε καταστήσει εις ανήκουστα δεινά και εις κινδύνους πάντοτε αυξανόμενους. Επερίμενε δε την μετάνοιαν των η Εκκλησία διά να σκεπάση αυτούς και πάλιν παρά του Θεού αρχαίαν εκείνην σκέπην και περιβολήν, να τους δώση την συγχώρησιν, να τους ελευθερώση από τα δεσμά των, και να τους κάμη κοινωνούς των πνευματικών αυτής ευεργετημάτων.

Η πρόνοιά της υπήρξεν αναμφίβολος, η μακροθυμία και η ευσπλαχνία αυτής εγένοντο πασίγνωστοι, διότι μόλις είδε την προς αυτήν επιστροφήν των εκτός της Πελοποννήσου, οι οποίοι παρεσύρθηκαν και αυτοί από την απάτην και άγνοιαν, και ηδυνήθη να πεισθή περί της ειλικρινούς μετανοίας των, ήνοιξε προς αυτούς αμέσως τας μητρικάς αγκάλας, έλυσε τα δεσμά του αφορισμού, και έκαμεν υπέρ αυτών παρακλήσεις προς τον υπέρτατον κυριάρχην της κραταιάς αυτοκρατορίας. Αξιωθέντες δε συγχωρήσεως οι τόποι ούτοι αναπαύονται σήμερον υποκάτω της σκιάς του αειθαλούς δένδρου της ευσπλαχνίας και της δικαιοσύνης αυτού, απολαύοντες των πολύτιμων αγαθών των οποίων την ανεξάντλητον πηγήν συνέβη εις άλλους άλλοτε να γνωρίσωσιν.

Αλλά μέγα μέρος τόπων ευρίσκεται ακόμη εις την πλάνην. Οι κάτοικοι μόλον τούτο ανεγνώρισαν κατ' επανάληψιν, ότι ασάκις έδωκαν ακρόασιν εις ξενικάς υποσχέσεις, ηπατήθησαν, και ότι ηθέλησαν ν' αποπλανηθώσιν από τον δρόμον της υποταγής και της πίστεως, την οποίαν εις την νόμιμον οθωμανικήν εξουσίαν την παρά του Θεού προστατευομένην, οι ξένοι ωφελήθησαν από την πλάνην ταύτην, και η αστόχαστος αύτη θυσία εγένετο χρήσιμος μόνο εις τα συμφέροντα των ξένων. Οι Πελοποννήσιοι και οι κάτοικοι του Αιγαίου πελάγους επιμένουν εις το να ακούουν τους σφαλερούς λόγους των πρωταιτίων και τας πονηράς συμβουλάς των ξένων, οι οποίοι με επιτηδείαν προμελέτην ομιλούντες, φροντίζουν να κρύπτουν τας αληθινάς περιστάσεις των πραγμάτων, και παρεξηγούν επί κακού της κραταιάς βασιλείας, την ευσπλαχνία και συγκατάβασιν προς εκείνους οι οποίοι νοούν με ειλικρίνειαν.

Ούτω πεπλανημένοι υποπτεύουν ότι μετά την επιστροφήν των, τους περιμένει

τιμωρία ανάλογος με το πταίσμα των. Η δε πρόνοια της Εκκλησίας θέλει κατά τούτο να μιμηθή το παράδειγμα του ευαγγελικού ποιμένος, και να ζητήσει το πεπλανημένον πρόβατον διά να το επαναφέρει εις πνευματικήν και πολιτικήν ποιμνήν από την οποία απεμακρύνθη, διά να το αναπαύση υπό την σκιά του βασιλικού ελέους και να το εμπιστευθή εις τας φροντίδας του. Θα ακούση άραγε την φιλικήν φωνήν το πλανηθέν; Θα καταλάβη το πνεύμα των σωτήριων συμβουλών; Θα ιδή το αληθινόν συμφέρον του και θα το εννοήση; Ή η καρδιά του σκληρυνθείσα από τας παρεξηγήσεις, τα όμματά του θαμβωθέντα από την απατηλήν λάμψιν, θα θελήσουν ακόμη να πλανώνται εις άλλον δρόμον και να μην βλέπουν παρά αθεράπευτον το κακό;

Ημείς μόλον τούτο θα εκπληρώσωμεν το ιερό χρέος της προνοίας και φιλανθρωπίας, στέλλοντες ακόμη μίαν φοράν τας συμβουλάς μας εν μέσω της ποιμνης. Εσκέφθημεν περί όλων όσων κάθε φρόνιμος και συνετός άνθρωπος χρεωστέι να ενθυμήται, περί της απολαύσεως των αγαθών τα οποία έδιδον τα μέσα του ζην, ομοίως με αυτούς τους ιδίους τους μουσουλμάνους, προς τους υπηκόους Έλληνας όσοι ήξευραν να διατηρώνται εις την έντιμον αυτών θέσεων, η οποία τους εσυγχώρει να επιχειρούν παν είδος εμπορίου και ν' απολαμβάνουν παν είδος ωφελείας, να δύνανται να επικαλώνται την δικαιοσύνην και να την ευρίσκωσιν ενώπιον των δικαστηρίων. Οι κάτοικοι της Πελοποννήσου απελάμβανον εκ περισσού όλα αυτά τα δικαιώματα με τα οποία ετιμώντο ως δείγμα μεγαλυτέρων χαρίτων, θεμελιωμένων εις συνθήκας παραχωρηθείσας προς αυτούς κατ' εξαίρεσιν από την βασιλικήν μεγαλοπρέπειαν. Εσκέφθημεν εξ άλλου τα ανεκδιήγητα εκείνα δεινά, εκείνα τα αθεράπευτα δυστυχήματα, τους φόνους, τας αρπαγάς, την άβυσσον εκείνην των θλίψεων εις την οποίαν εκρημνίσθητε, και η οποία θα γενή βαθυτέρα αν δεν κλεισθή αμέσως από το έλεος της κραταιάς βασιλείας, της οποίας τας μητρικάς αγκάλας θέλει ανοίξει η μετάνοιά σας.

Δυνάμενοι εξ ενός μέρους να παραστήσωμεν προς δικαιολογία σας τας προτροπάς εκείνων, οίτινες υποθάλπου την αταξίαν και αυχαριστούνται εις την ταραχήν, των οποίων αι ολέθριαι συμβουλαί παρασύρουν συχνά τους πλέον προσεκτικούς και φρονίμους, εξ άλλους δε γνωρίζοντες ότι η βασιλική εξουσία μιμουμένη την αγαθότητα του ουρανίου Βασιλέως, μας αποδεικνύει μεν

αναρίθμητα παραδείγματα, ότι δέχεται με επιείκειαν όλους εκείνους οι οποίοι καταφεύγουν εις το ιερόν άσυλον τους ελέους της και προστρέχουσιν εις αυτόν με ειλικρίνειαν, ετολμήσαμεν να παρουσιασθώμεν ενώπιοναυτής και να δώσωμεν αναφοράν με την ημετέραν σφραγίδα, προσφέροντες την μεσιτείαν μας την θεμελιωμένην εις το εθνικόν και θρησκευτικόν δίκαιον.Ο σκοπός των παρακλήσεών μας ήτον, όχι μόνον η ασφάλειά σας μετά την επιστροφήν σας εις την υποτογήν, αλλ' ακόμη μία συγχώρησις πλήρης και τελεία, η απόδοσις όλων των προνομίων όσων δύναται να συμφωνήσουν με την κατάστασιν του υπηκόου, διά να δυνηθώμεν ναπραύνομεν τας τας τεταραγμένας καρδιάς σας, και να στερεώσωμεν την ησυχίαν της ζωής της ιδικής σας και των απογόνων σας, αναλόγως της πίστεως με την οποίαν θα διατηρήσετε την σειράν της υποταγής.

Χάρις είη προς τον Ύψιστον, και δεδοξασμένον το δεδοξασμένον το άγιον όνομα αυτού από του νυν και εώς του αιώνος, ότι έκαμε ν' αναβλύσωσιν από την καρδίαν της υψηλής Κυβερνήσεως νέα ευεργετήματα. Αι ελπίδες ημών δεν εψεύσθησαν. Ελάβομεν παρ' αυτής, όχι μόνον λόγους παρηγορίας, αλλά και έγγραφον παραδοχήν της ταπεινής μεσολαβήσεως και των παρακλήσεών μας, και ίδομεν ότι διά της παραδοχής ταύτης επικυρώθη το δικαίωμα το το παραχωρηθέν εις τον ημέτερον πατριαρχικόν θρόνον, του να μεσολαβή εις τα υποθέσεις τους έθνους.

Η αυτοκρατορική Κυριαρχία σας αναγγέλει διά της μεσολαβήσεώς μας, ότι εις την εγκληματικήν απάτην και διαφθοράν η οποία σας παρέσυρε, θέλει ν' αντιτάξη την επιείκειαν και μακροθυμίαν της και να αναγκάση εις την ευγνωμοσύνην τας καρδιάς τας πλέον απεσκληρυμένας. Εις την πλήρην και τελείαν αμνηστειάν, εις την παντελή λήθην του παρελθόντος, θέλει να προσθέση όχι μόνον την άφεσιν των νομίμων αποζημιώσεων, αλλά και των εισοδημάτων των επτά ετών, τα οποία παρήλθον από της επαναστάσεως, και τέλος την ασυδοσίαν δι' εν έτος ακόμη μετά την υποταγήν. Αποκαθιστά τα πρώην καθεστώτα και τας συνθήκας περί της πελοποννήσου και των νήσων, προ πάντων δε την ελευθέραν εξάσκησιν των θρησκευτικών ημών εθίμων καθ' όλην των την έκτασιν. Η Υψηλή Κυβέρνησις εδήλωσε τας ευνοϊκάς αυτής διαθέσεις διά των εξής όρων:

(Όροι του Σουλτάνου προς τους Έλληνες)

Είναι γνωστόν εις όλον τον κόσμον, ότι η Υψηλή Κυβέρνησις, καθώς το ομολογεί ειλικρινώς ο Πατριάρχης, παραχωρεί πάντοτε αφθόνους χάριτας προς έκαστον των υπηκόων της, οι οποίοι ευρισκόμενοι υπό την θεόσωστον αυτής εξουσίας, απέχουν του να παραβιάζωσι τα χρέη τα οποία χαρακτηρίζουν έναν πιστόν υπήκοον. Οι κάτοικοι ραγιάδες του Μωρέως και των νήσων της Άσπρης θαλάσσης απελάμβανον κατ' εξοχήν, όλην την εύνοιαν της Υψηλής Κυβερνήσεως και ως εκ τούτου είχαν το πλεονέκτημα να ζώσιν αναπαυόμενοι υπό την σκιάν του ισχυρού κράτους, ν' απολαμβάνουν εντελή ησυχίαν, και να εξακολουθούν εν ειρήνη τας εμπορικές υποθέσεις των, τόσον διά ξηράς όσον και διά θαλάσσης και ν' απολαμβάνουν άφθονα κέρδη. Εχρεώστων λοιπόν εις την Κυβέρνησιν ευγνωμοσύνην διά τόσα αγαθά τα οποία έχαιρον. Αλλά απατηθέντες από μάταια πλάσματα της φαντασίας των, δεν εφοβήθησαν να συνομώσωσιν εναντίον της ισχυράς αυτοκρατορίας, και απορρίπτοντες διά μιας την ευτυχίαν, την οποίαν από τους προγόνους των εκληρονόμησαν, αυτοί οι ίδιοι κατετάραξαν την ησυχίαν των και επροκάλεσαν εναντίον των αυστηροτέρας ποινάς.

Μόλον τούτο, η Υψηλή Κυβέρνησις μη ακούουσα παρά την επιείκειαν και φιλανθρωπίαν της, μη τιμωρούσα τους αντάρτας οι οποίοι επιμένουν εις την αποστασίαν, μη μεταβάλλουσα κατ' ουδέν τον συνήθη τρόπον του φέρεσθαι προς τους υπηκόους της, δεν εσυμβουλευθή παρά το έλεος αυτής, εις τα οποία μετεχειρίσθη μέσα προς διόρθωσιν των πρώτων και προς επιστροφήν των δευτέρων, λησμονούσα τα παρελθόντα αμαρτήματά των, ως να μην υπήρξαν ποτέ, φροντίζει, καθώς και πρότερον, διά την διατήρησιν της ησυχίας και την ανακούφισιν εκείνων οι οποίοι προστρέχουσιν εις το άσυλον της αγαθότητος αυτής. Επανερχόμενοι εις εαυτούς θα εννοήσωσιν ότι ο δρόμος τον οποίον ακολουθούν δεν φέρει εις αγαθόν τέλος, και καθώς έως σήμερα δεν επέτυχον ως αποτέλεσμα ειμή δυστυχίαν και κακήν έκβασιν, δεν θα εύρωσιν επίσης και του λοιπού, παρά την απώλειαν ζωής και των υπάρχόντων των, καταστρέφοντες ούτω διά των ιδίων χειρών των το οικοδόμημα της ευτυχίας των.

Εάν λοιπόν εννοούντες τας αληθείας ταύτας, μετανοήσωσι δι' όσα έπραξαν και ρίφθωσιν εις τας αγκάλας της Υψηλής Κυβερνήσεως, αύτη αντί τούτων χαρίζει εις αυτούς πληρέστατην αμνηστίαν, όπως ο μουσουλμανικός νόμος απαιτεί και καθ' όσον κατά το μέλλον θέλουσι μείνει εις το κέντρον της υποτελείας (ρεαγιαλίκι) και της πίστεως, τα προηγηθέντα αμαρτήματά των δεν θέλουσι ονειδισθή ποσώς· και μόλον ότι κατά την απαίτησιν του ιερού νόμου αι γαίαι των και όλα των τα κτήματα έπρεπε ν' απωλεσθώσι δι' αυτούς και να μεταβώσιν εις την κυριότητα της Κυβερνήσεως, μόλον τούτο από υχηλήν συγκατάβασιν, άπαντα θέλουσι διαμείνει εις τους ζώντας ή τους κληρονόμους των αποθανόντων.

Μόλον ότι δε η Υψηλή Κυβέρνησις έχει το δικαίωμα να μεταβάλη το σχήμα της διοικήσεως των τόπων τούτων, όπως φανή εις αυτήν εύλογον και όπως η πολιτική της το απαιτεί, εξ επιεικείας όμως θέλει αποκατασταθή η πρώτη τάξις, διότι αύτη συντελεί εις την ειρήνην και την ησυχίαν των κατοίκων διά της επαγρυπνήσεως εις την εκτέλεσιν των νόμων και της δικαιοσύνης. Οι μουσουλμάνοι θέλουν κατοικεί, ως και πρότερον, εις τας ιδιοκτησίας των, οι δε υπήκοοι θέλουσι παραδώσει εις τους επιστάτας και προϊσταμένους της Υψηλής Κυβερνήσεως τα φρούρια όσα κατέχουσι, τα κανόνια και παν άλλο πολεμικόν όργανον. Ούτοι δε θέλουσι κατοικήσει τότε τους αρχαίους αυτών τόπους, αναλαμβάνοντες τας ιδιοκτησίας των· περιπλέον ουδέν εμπόδιον δεν θέλει επιφερθή εις την παραχώρησιν των αρχαίων ακκλησιών των και εις την εξάσκησιν των θρησκευτικών αυτών εθίμων, αν δε και ήθελεν είναι συνεπές το ν' απαιτήση παρ' αυτών η Κυβέρνησις τας αποδεκατώσεις ως και τον κεφαλικόν φόρον (χαράτσι) και παν άλλον είδος φόρων, όσα συνεσωρεύθησαν κατά το διάστημα των 6-7 ετών, και την αποζημίωσιν τοσούτων εξόδων γενομένων εις χρήματα εκ του δημοσίου ταμείου ένεκα ανταρσίας των, παραιτούνται εις αυτούς άπαντα ταύτα, χάριν της παρακλήσεως των μεσολαβησάντων, και έτι περιπλέον ως μαρτύριον της ευσπλαχνίας και της φιλανθρωπίας, την οποίαν η Υψηλή Κυβέρνησις επιδεικνύει προς τους υποτελείς αυτής υπηκόους.

Αφού η διοίκησης του Μωρέως ήθελεν ανατεθή πάλιν εις έναν βεζίρην δίκαιον και ευνοϊκόν προς τους Έλληνας, θέλει δοθή πάντοτε προσοχή εις ό,τι δύναται να συντελέση εις την ευζωίαν των υπηκόων του ισχυρού Κράτους, και να προφυλάξη αυτούς από πάσης αδικίας και καταθλίψεως. Αλλ' εάν, μη γινώσκοντες να εκτημίσωσι τα εξ επιεικείας υποσχόμενα εις αυτούς δωρήματα, επιμείνωσιν εις φανταστικάς ορέξεις παρεκτρεπομένας από την σειράν του υπηκόου, ας μάθωσι ότι η επιείκεια δεν θέλει προβή περαιτέρω, και ότι εντός της προσθεσμίας τριών μηνών η επιστροφή των προς την Κυβέρνησιν θέλει προξενήσει εις αυτούς την εκπλήρωσιν των ευεργετικών υποσχέσεων, όσαι γίνονται σήμερον προς αυτούς· και ότι αν τουναντίον επιμένωσιν εις την ανταρσίαν των, θέλουν είναι υπεύθυνοι διά το έγκλημά των και εις τούτον και εις τον άλλον κόσμον.

Η παρούσα έγγραφος απόκρισις, σάς παραχωρείται με την άδειαν να γνωστοποιηθή εκ μέρους του Πατριαρχείου εις τους κατοίκους.

(Συνέχεια της πατριαρχικής επιστολής)

Τα ευεργετήματα, τα οποία προσφέρει η ισχυρά αυτοκρατορία κατά συνεπίαν της μεσολαβήσεως και των προνοητικών παρακλήσεών μας υπέρ πάντων υμών, πρέπει αναμφιβόλως να σας ευχαριστήσωσι και να ευφράνωσι την καρδίαν σας, να εξαλείψουν τας υποψίας, να αποκρούουν πάσαν πρόφασιν, και να καταστρέψουν τας πανουργίας των εναντίων.

Διά τον σκοπόν τούτον, η παρούσα επιστολή, γεγραμμένη δι' όλους υμάς, διαβιβάζεται διά προσώπων εκλεκτών και αξιοσυστάτων, εκ των εγκρίτων αρχιεπισκόπων της Ιεράς Συνόδου, των σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών, Νικαίας Ιωσήφ, Χαλκηδόνοσ Ζαχαρίου, Λαρίσσης Μελετίου, και του Μεγάλου Πρωτοσυγγέλου της ημετέρας Εκκλησίας. Οι σεβάσμιοι ούτοι απεσταλμένοι, θέλουν σας προτρέψει και διά ζώσης φωνής ν' ακούσητε τας συμβουλάς ημών, αγαπητά εν πενύματι τέκνα, ενόσω είναι καιρός χαρίτων, καιρός μετανοίας. Διά τους οικτιρμούς του Θεού, μη χάνετε την πολύτιμον ταύτην περίστασιν, την οποίαν μετά ταύτα θα ζητήσετε χωρίς να δυνηθήτε να την εύρητε· σκέφθητε με φρόνησιν και φεισθήτε συγχρόνως την ψυχήν, το σώμα και την περιουσίαν σας.

Ακούσατε την φωνήν μιας μητρός ήτις σας έθρεψε πνευματικώς· αποδεχθείτε μετά προθυμίας τας σωτηρίους νουθεσίας της, και δείξατε δι' επιστροφής ειλικρινούς, πόσον μεγάλη είναι η μετάνοια διά τα γενόμενα. Επανερχόμενοι εις την ιεράν ποιμήνην του Χριστού, θέλετε προξενήσει χορόν εις ημάς και εις πάντα όστις φέρει το όνομα του χριστιανού.

Προσδράμετε όλοι εις τας αγκάλας τας οποίας σας ανοίγει η Κραταιά Βασιλεία, εάν θέλετε να ιδήτε πάλιν ημέρας παιδράς και αλύπους, και ν' αποφύγητε κινδύνους και σκοπέλους επί των οποίων τέλος πάντων θα συντριφθήτε. Σπεύσατε να φθάσητε εις τον σωτήριον λιμένα, εις τον οποίον θέλομεν σας υποδεχθή μετά χαράς.

Περιμένομεν κατά το ωρισμένον διάστημα των τριών μηνών τα αποτελέσματα των φρονίμων συμβουλών, τας οποίας σας φέρουν τα διακεκριμένα υποκείμενα εις τα οποία επιτρέψαμεν ταύτην αποστολήν, και ελπίζομεν ότι τα αποτελέσματα θέλουν είναι ευάρεστα εις την Κυβέρνησιν. Θέλετε εκπληρώσει τας πράξεις τας οποίας σας επιβάλλουν τα ιερά χρέη της υποταγής· ημείς δε θέλομεν σας ανταμείψει διά των δωρεών των εκκλησιαστικών ημών χαρίτων.

Αλλ' αν, ο μη γένοιτο, και πάλιν απαντήσωμεν ισχυρογνωμίαν και απείθειαν προερχομένη από τας απατηλάς ιδέας αι οποίαι σας αποπλανούν, η αξίνη προς την ρίζαν των δένδρων κείται... Υμείς όψεσθε.

(Έπονται αι υπογραφαί)

Οι μητροπολίτες, αφού συνάντησαν πρώτα τον Ιμπραήμ, πήγαν ύστερα στο Ναύπλιο, όπου όμως ο έπαρχος Γενοβέλης δεν τους άφησε να εισέλθουν, για να μην επηρεάσουν τον πληθυσμό. Το ίδιο συνέβη και στην Τριπολιτσά, όπου ο έπαρχος Βλαχόπουλος τους απαγόρευσε να εισέλθουν στην πόλη. Όταν τον Απρίλιο έφτασαν στον Πόρο και τόλμησαν να πουν στον Καποδίστρια, ότι θα

διάβαζαν την πατριαρχική προκήρυξη, με την οποία καλούνταν ο ελληνικός λαός να υποταχθεί στο σουλτάνο, όχι μόνον δεν τους το επέτρεψε, αλλά επί πλέον τους μίλησε σε πολύ αυστηρή γλώσσα.

Αξίζει εδώ να παραθέσουμε χαρακτηριστικά αποσπάσματα της πατριωτικής και περήφανης απάντησης του Καποδίστρια προς τους απεσταλμένους του Πατριαρχείου κληρικούς, που μετέφεραν την εξωφρενική κι αντεθνική πατριαρχική έκκληση εθελοδοουλίας, όπως δημοσιεύθηκε στο «Δελτίο του Κέντρου Ερεύνης της Ιστορίας του Νεώτερου Ελληνισμού», τόμος Β', Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 2000:

Αρ. 2683

*Ελληνική Πολιτεία
Ο Κυβερνήτης της Ελλάδος*

Προς τον Παναγιώτατον Οικουμενικόν Πατριάρχην και την περί αυτόν αγίαν Σύνοδον.

Η προς τους προύχοντας, κληρικούς, προκρίτους και λοιπούς χριστιανούς κατοίκους της Πελοποννήσου και των νήσων του Αιγαίου Πελάγους εκάστης τάξεως και βαθμού διευθυνθείσα παρά της Υμετέρας Παναγιότητος και της ιεράς Συνόδου επιστολή του Φεβρουαρίου μηνός είχε φανή και εις τας εφημερίδας όλης της Ευρώπης, και αυτής ακόμη της Ελλάδος, ότε εσχάτως οι άγιοι Αρχιεπίσκοποι και Μητροπολίται Νικαίας, Χαλκηδόνας, Λαρίσσης και Ιωαννίνων μετά του Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου έφθασαν εις την νήσον Πόρον, όπου κατά το παρόν και ημείς διατρίβομεν...

Όσον ολίγων ελπίδων και αν ήτον η προσδοκία μας, δεν δυνάμεθα να υποκρύψωμεν εις την Υμετέραν Παναγιότητα την ανέκφραστον λύπην, την οποίαν ησθάνθημεν, όταν εβεβαιώθημεν, ότι η αποστολή των Ιεραρχών τούτων σκοπόν μόνον είχε του να εγχειρίσωσι προς ημάς την ιδίαν του Φεβρουαρίου

επιστολήν και να μας προτρέψωσιν εν ταυτώ, καθ' όλους τους κατεπείγοντας τρόπους, ώστε να τους δώσωμεν καν ελπίδας ότι Ελληνικόν έθνος ήθελε παραδεχθή τας νουθεσίας της Υ. Παναγιότητος.

Οι ίδιοι ημείς, δεξάμενοι παρά των ιδίων αυτών την επιστολήν, είπομεν μεθ' όλης της παρρησίας τα αίτια, με τα οποία το βήμα τούτο ούτε συνέπειάν τινα εδύνατο να έχη, ούτε καρπούς παντελώς να φέρη αναλόγους προς τας επιθυμίας της Υ. Παναγιότητος.

Βαθύτατα αισθανόμεθα ο,τι οφείλομεν εις την θέσιν και της Μεγάλης Εκκλησίας και της Υ. Παναγιότητος, δια τούτο και δεν εγκρίνομεν να ανακεφαλαιώσωμεν το περιεχόμενον της συνοδικής επιστολής.

Περικυκλούμενος και πολεμούμενος ο λαός ούτος εξ ενός μέρους από φοβερά στρατόπεδα, ωθούμενος συχνάκις έως του χείλους της αβύσσου, ο λαός ούτος υπάρχει ακόμη.

Ομόφωνος και γενική είναι η πεποίθησις αύτη· ούτε οι προύχοντες ούτε ο κλήρος ούτε ο λαός, προς τους οποίους η Υ.Π. διευθύνεται, έχουσιν ούτε δύνανται να έχωσιν άλλην παρ' αυτήν την πεποίθησιν, χωρίς να εξαχρειωθώσι και να παύσωσι του να είναι άνθρωποι και χριστιανοί.

Πάμπολυ αίμα εχύθη, πάμπολλαι ουσίαι εφθάρησαν εις διάστημα οκτώ ετών πολέμου και δυστυχιών, καθ' ους ο τόπος ούτος κατηφανίσθη, ώστε όλως διόλου αδύνατον είναι να επανέλθη εις οποιανδήποτε κατάστασιν πραγμάτων βάσιν έχουσαν το παρελθόν!

Εν Πόρω την 28η Μαΐου (9 Ιουνίου) 1828

Ο Κυβερνήτης

Ι. Α. Καποδίστριας

Ο Γραμματέας της Επικρατείας

Σ. Τρικούπης

Όσον αφορά στον πατριάρχη Αγαθάγγελο και στην εγκύκλιό του, χαρακτηριστικά είναι όσα γράφτηκαν ανώνυμα στη «Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος» το Σεπτέμβριο του 1828 με τίτλο: «Περί της εις την Ελλάδα αποστολής των Αρχιερέων κατά τον παρελθόντα Απρίλιον». Παρατίθενται ορισμένα αποσπάσματα:

«...ο Ρεΐζ Εφέντης εις μίαν συνέντευξίν του μετά του Πατριάρχου εφάνη παρωργισμένος και ήλεγξεν αυτόν, ότι δεν εκπληροί τα πατριαρχικά χρέη του.

Ο πατριάρχης, φοβηθείς μήπως εκπέση του θρόνου του η μήπως ευρεθή εις ανάγκην να εκκενώση τον συναχθέντα πλούτον του, σκεφθείς επενόησε και επρόβαλεν εις την Πόρταν ότι, αν του εδίδετο άδεια, ηδύνατο να μεταχειρισθί τινά μέσα, δια να διαιρέση τους Έλληνας, και με πρόσχημα θρησκευτικών παραινέσεων να αποτοξεύση εις αυτούς εμφύλιον πόλεμον ... Κατ' αυτόν τον τρόπον ενηργήθη η αποστολή των αρχιερέων και των εγκυκλίων γραμμάτων εις Πελοπόννησον.

Ο δε πατριάρχης αυτός... περιγράφεται όμως ως άνθρωπος νωθροτάτου νοός και χαμερπών αισθημάτων· διο, και, ενώ αυτόκλητος περιεπλέχθη εις επιχείρημα όσον απερίσκεπτον τόσον και μάταιον, ήδη βλέπων πλησιάζοντα τον καιρόν, καθ' ον θέλει φανή του κινήματός του η απροβλεψία, κυριεύεται από πολλήν δειλίαν. Άραγε ο συναχθείς παρ' αυτού πλούτος δύναται να τον σώση;»

Ο επόμενος πατριάρχης, Κωνστάντιος, επικοινωνήσε με τον Καποδίστρια και προσπάθησε να τον πείσει να απαγορεύσει να κυκλοφορούν στην Ελλάδα καλβινιστικά βιβλία, εξέφρασε δε «την ζωηράν επιθυμίαν, όπως οι Έλληνες επανέλθωσιν πάλιν υπό τας ζωοπαρόχους ακτίνας του ορθοδόξου πατριαρχικού

ήλιου».

Ούτε σε μεταγενέστερους χρόνους το Πατριαρχείο σταμάτησε να προτρέπει τους ορθόδοξους χριστιανούς να εκτελούν πιστά τα προς τον σουλτάνο χρέη τους. Έτσι με την από 23 Φεβρουαρίου 1840 έντυπη εγκύκλιό του ο πατριάρχης Άνθιμος Δ΄ ο από Νικομηδείας, ευθύς μετά την εκλογή του και την ανάληψη των καθηκόντων του, απευθύνθηκε προς τις μονές του Αγίου Όρους, στις οποίες συνιστούσε να εκτελούν πιστά τα «ρεαγιαδικά χρέη» τους και να προσεύχονται για την μακροήμερευση και υγεία του «ευσπλαχνικωτάτου ημών Άνακτος Σουλτάν Απδούλ Μετζίτ εφένδη».

Αντίτυπό της, μαζί με άλλα παρόμοια, φυλάσσεται στο Αρχείο της Μονής Δοχειαρίου του Αγίου Όρους (φάκελος: «Πατριαρχικά 1783-1906»).

Πηγές

freeinquiry.gr | greekeeducation.org